

Ert ref nr Ku2023/01197

Kulturdepartementet
Regeringskansliet

Sverigefinländarnas delegations remissvar

Som om vi aldrig funnits – exkludering och assimilering av tornedalingar, kväner och lantalaiset - SOU2023:68

Allmänna synpunkter

Sverigefinländarnas delegation välkomnar den grundläggande kartläggning som sannings- och försoningskommissionen gjort av hur tornedalingar, kväner och lantalaiset har behandlats av det offentliga Sverige. Dessa historiska kränkningar, såsom assimilering, exkludering och rasbiologiska undersökningar, måste erkännas och den skada som politiken medfört behöver repareras och kompenseras. Härvid räcker det inte med en ursäkt, utan insatser måste göras för att stärka minoritetens identitet, språk och kultur. Minoriteten måste också synliggöras på ett helt annat sätt än hittills. Här presenterar kommissionen flera viktiga förslag, som delegationen helt ställer sig bakom.

Det är nu samhällets, främst regeringens, ansvar att föra processen vidare och att se till att nödvändiga åtgärder genomförs och att tillräckliga resurser ställs till förfogande. Även om huvudansvaret ligger på det offentliga måste också minoritetens egna organisationer få tillräckliga resurser för att aktivt kunna delta i detta arbete. Allt annat skulle, precis som kommissionen konstaterar, utgöra ytterligare en kränkning av minoriteten, vilket sannolikt skulle leda till förnyad internationell kritik mot Sverige.

Delegationen sätter särskilt värde på att kommissionens slutsatser i så hög grad baserar sig på minoritetens egna berättelser. Vi skulle dock ha önskat att också barns och ungdomars syn på minoritetens ställning idag och deras förhoppningar för framtiden hade funnits med och vi hoppas att dessa perspektiv tas med i den fortsatta processen.

Likheterna mellan vad tornedalingar, kväner och lantalaiset utsatt för och vad den sverigefinska minoriteten tvingats genomgå är stora och gränsdragningarna mellan minoriteterna är därför svåra, för att inte säga omöjliga, att göra. Det är därför självklart att erfarenheterna från den nu aktuella kartläggningen, kommer att vara till stor nytta för en sverigefinsk sanningskommission, som vi menar är ett naturligt och självklart nästa steg.

Sverigefinländarnas delegations presidium har föreslagit att delegationens årsmöte, som hålls 26-27/4, fattar beslut om att ansöka om statliga medel för en förstudie som ska mynna ut i en sverigefinsk sanningskommission. Till detta kommer vi att återkomma under våren 2024.

Kommentarer till kommissionens förslag på insatser för försoning och upprättelse:

Delegationen delar kommissionens förslag om att regeringen snarast bör **erkänna de historiska kränkningar** som begåtts mot minoriteten och inleda en process som leder fram till **en offentlig ursäkt**. Regeringen måste ha det övergripande ansvaret för denna process som bör leda fram till en tydlig och **operativ handlingsplan** för upprättelse och för att reparera så mycket som möjligt av den skada som har åsamkats minoriteten.

Delegationen stöder också tanken på att **utreda om minoriteten borde ha status som urfolk**. Denna utredning måste också omfatta det sverigefinska perspektivet. Som kommissionen konstaterar har det funnits en finskspråkig befolkning i norra Sverige sedan 800-talet. Under det gemensamma rikets tid skedde också en omfattande inflyttning från den östra rikshalvan med start redan i slutet av 1500-talet. Dessa skogsfinnar var ett viktigt skäl till att sverigefinnarna fick status som nationell minoritet.

Delegationen stöder de konkreta åtgärder som kommissionen föreslår, men vill särskilt understryka behovet av **ökade ekonomiska resurser för minoritetens egna organisationer**. Detta är, tror vi, en förutsättning för att försoningsprocessen ska gå vidare.

Vi vill också betona betydelsen av **språkundervisning i skolan**. Detta är en nyckel till att de nationella minoritetsspråken ska leva vidare i Sverige. Vi stöder också tanken på en utredning om **språk som diskrimineringsgrund**, ett krav som vi själva fört fram vid flera tillfällen. En utredning om detta borde komma till stånd så snart som möjligt.

Härutöver vill delegationen peka på betydelsen av att **språkcentret och resursbiblioteket för meänkieli** ges stabil och långsiktig finansiering. Språkcentret är en del av Institutet för språk och folkminne (Isf) och resursbiblioteket drivs på uppdrag av Kungliga biblioteket. En permanentning av dessa båda institutioner vore en viktig signal från svenska staten om att den menar allvar med sitt engagemang för de nationella minoriteterna.

Slutligen vill delegationen framhålla att vi inte ser sanningskommissions rapport som en "vanlig" statlig utredning som resulterar i remissomgång och regeringsförslag och i bästa fall ett riksdagsbeslut. I stället handlar det om en uppgörelse med en av de mörka sidorna i vårt lands historia, nämligen hur vi i Sverige behandlat våra egna minoriteter. Detta är ingenting vi har anledning att känna någon stolthet över. Därför bör den fortsatta processen präglas av ödmjukt erkännande, med långsiktig och uppriktig försoning som mål. För att åstadkomma de måste det offentliga Sverige sträcka ut handen.

Stockholm 11 april 2024

För Sverigefinländarnas delegation

Markus Marttila
Ordförande

Anders Eriksson
Ledamot av presidiet